

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

Чоннун амыдырал хандырылганын экижидери—Советтериниң чугула херээ

Ажылчы чонунун амыдырал дегенде
социал чок бедилеринче Коммунист
партия, Совет чазак ки-
чигеини улам-на улгаттырып, амы-
дырал хандырылганын чаргы-
лаары-биле эгээртинмес хой түнүг
херсидерин үндүрүп турар. Оон
тодаргай чигеэн Россия Федерация-
зының 1965 чылдагы Күрүнө бюд-
жетинден чонунун чүгө социал хан-
дырылга херсидеринге бешин 4
миллиард 901 миллион 500 муң
рублунга тускайлаандан көрүп бо-
лур.

Кижиге дугайында, оон улам өзүп
олулар материал-культура херсиде-
лерин долдур хандырал дуга-
йында Ленинни партиянын айтыш-
кынарнын күсидер дээш демисе-
пешан, бистип анык республика-
лыстык партия, совет, ажыл-агый,
хөй-ниити органдары чуртта-
чы чонун амыдырал хандырылга-
зын экижидер талазы-биле сөөлү
чылдарда чамдык чугула хемчеге-
рин боттандырганы билдиргил. Эрткен
чылдын республикамыз чурт үлет-
пунин бүдүргелерин 2 миллион хире
рублунга илек-хеп кылгандары,
амыдырал база бажын херсидерин
бүдүрген, чонга салып сайгар-
ган. Чангыс-ла сөөлү чылдың дур-
гузунда бешин хоорайларда, район-
нар төптөрине, ажылчы суурларда,
колхозтарда, совхозтарда хөй-хөй
магазинер, столоваялар, чунар ба-
жырлар, гостиницалар болгаш амы-
дырал хандырылганын өскө-дээ
бүдүргелери немей тутуруп,
ажыдаалга киргизген.

Республикада чонунун, ылангыс кө-
дөш ишчилерин амыдырал, культу-
ра хандырылганын амы-ниитинин, ку-
рунун чугула херээ болуп бар чы-
дарын демсегелер бешин өөрүнчү,
Бодур каш чиктер. Барыын-Хем-
чиктин, Тес-Хемин район организа-
циялары бо чылгы мал кыштагалы-
дышкынын баштайгы хүнеринде
эгелер, ырак оларларда малчы-
нарже комплекслик бригадаларын
үүнүшкүнерин каш удаа организас-
таш, эки эгелешкенин кылганар.
Партия, советтин удурут амыды-
рал чылдарында, мал болгаш кижиге
чиринден, улетүр комбинаттарын
материалдык, культура болгаш са-
ды ажылдакчылардан тургустун-
галаан ол бригадалар барган-на че-
рлерин малчы кижилерин күз-
чиг дачылары болуп, оларга амы-
дырал, культура хандырылганын
өзгөш өзес хемчегелерин боттандырып
келген.

Улуг-Хеминд Жазовон аттыг кол-
хозунун Ийн-Тал салгында 8 чыл
школазын башкылар коллектив
өй-өйдө малчынарже үнүшкүнер
кызылдарын талазы-биле барыш
чыл бурунгаар эгелер боттарының
хораз амыдаг чедир ургучула-
шкан. Башкыларын ол агиткульт-
бригаданы малчынарже чүгө лек-
ция, беска кылдып бээр-биле кызы-
гаарлаттынмай, илде көдөз мага-
зинден эдилелдин херсидерин,
ащ-чөм болгаш үлетпүр бараанна-
ар ап алгаш, малчы өрөгелерге
садылап, культуру чурттаарының
чугула-чугула чалчыларын олар-
ны кижилерин чоруурлар. Ынчаарга
башкыларын бо эки эгелешкенин
көдөз Совет болгаш колхоз баштаар
чер ургучу деткип, бүтү талады
дузаламчы көргүзүп келгенин он-
залап демсегээр херек. Бо эки үле-
рени өске шкыларын башкылар
коллективтер, көдөз Советтер,
ажыл-агыйлар удурутчулары чүгө
эдерип болбозам?

Материалдык байлактарын чогу-
на тургузучулары—көдөш ишчилер-
ни амыдырал, культура хандырыл-
ганын экижидер талазы-биле Тезин
көдөз Совет совхозта ажылчы ком-
итетинде-биле кады бо чылын база-ла
илеи организастыг хемчегелерин ап
чоруткан. Чурттагы чонунун амыды-
ралчы негелдерин долдур ханды-
ралчыне Сарыг-Сеп, Шуурмак үлет-
пур комбинаттары сөөлүгү уде улуг
кичээгэй салып турар апарганы
мактанчы. Ол ышка республика-
нын көчөгаразы «Элегес» шахта
эргелдинде профессор комитетин
база күрүнө салдынын ында магази-
ни дажыларын материалдык хан-
дырылганын мурункузулдан көсүзү-
биле экижип шыдаан. Оон ачы-
ында шахтанын бүтү кижилери эки
хандырылганын амыдырал чурттап
туралар.

Ажылчы чонунун амыдырал хан-
дырылганын херээде мындагы эки
чиктерин өскө-дээ черлерден тып
болур. Ам кол чүгө чүгө дээш, шак
ыдыг чугула эгелешкенин ара
сокавын, улам ургучулар, чер бол-
ганга иштереп, олар партия, совет
организацияларын, бүтү хөй-
ниитини талазында боттут детки-
чеге алган турары кончүп күзөгил.

Чурттагы чонунун амыдырал хан-
дырылганын хөй талады, нарын айты-
ры. Ону чедикшикни шитиреп
болурунун бүтү болдулар. Аргалары
бисте бар. Ындыг турбуже, бо чугу-
ла херекте бисте өзес чедикшик амы-
дырал республикада ургучула-
шкан турары хомунаачыг. Чижээ, рес-
публикада улуг ажил-агыйларын бирээ
«Тыва» совхозтун ийн салбырлары-
ны ырак-узак оларларында чүс
ажыл малчынар маадырлары-биле
ажылдан, оларын хөй кезин мал про-
дуктуларын бүдүр талазы-биле
өзгөш өзес чедикшиктерин чедип ап
келгенер. Ынчаарга ол ийн салбыр-
нын кайзында-ла дээш чүгө чунар
башкылар, кызыл булундар амы-
дыралда, лекция, бескалар чор-
руттуларын турарын. малчыларын
чактыган солдунарын, сеткүүлери чо-
гуур өйүндө алдымаштаанын черле
канчар таарымчалыг деп болуурал? Бо
херекти шуут харыялаар хүлээлгил
Хендергейин көдөз Советин (Дарга-
зы эш Доржу) болгаш совхозтун
дирекциязы (директору эш Юртаев)
мындагы харымсалга чок чорукту кө-
ргүзүп туруула, районун удурут ор-
ганын, ылангыс райкумсом олар-
дан негелде салбайн, ону аскетко-
тап эрттирп келгени эдилетил.

Ажылчы чонунун, оон иштинде фер-
мадала, хойку бригадаларда мал-
чыларын амыдырал хандырылганы
Бий-Хем, Танды, Өвүр районнара ба-
ла мурункузулдан барык-ла эки-
жиге. Хөй-хөй малчынарга район
организацияларын, колхозтар, сов-
хозтарын, көдөз Советтерин уду-
ртчулары, мал ажылчынын тускай
эртменгилерин ай-айы-биле барбайн,
оларын ажил, амыдыралын соуу-
ргалай келгенин көдөз бижикчилерин
бисте чоруткан чагаларында айтып
турар. Ынчангаш ол районнарнын
удурутчулары кижиге дугайында ни-
ти, каас чуга, сооттардан дарый ады-
рып, коммунизмни тургузучуу
совет кижини өзүп турар материал-
культура херсидерин долдур хан-
дырал дээш, бүгү-ле боттут хемчеге-
лери алдыр ай ам черде келген.

Кызыл, Ак-Довурак хоорайларда,
Хову-Аксы ажылчы суурда чонга

амыдырал хандырылганын бүдү-
ргелери ам-дээ дика чедес ажыл-
чылар турар. Ылангыс Кызыл хоорай-
нын ащ-чөм магазинер чангыс-ла
үдө ажиттынган, хары угаа хагы-
нып турары чонунун салып хандырыл-
ганын көзүлдүр-ле таарымча чок
болуп келген турбуже, ук айтырымы
Кызыл хооруккуму мындага чедир
шитиреп чалаан. Ол ышка хоор-
ай чурттакчыларынга почта чедир-
гелген сөөлүгү уде көсүзү-биле до-
райтаан.

Чонун амыдырал хандырылганын
экижидери—Советтериниң чингине
херээ болур—деп, бистин Коммуни-
ст партияны көдөзө айттып келген
болгаш айтыла турар. Ынчаарга
хоорай, район, суур болгаш көдөз
Совет бүдүрген ол чугула айтыш-
кынын чедикшикни күсидер болу-
рунун аргалары хөй. Бир өзес Совет-
тер боттарынын хөй салыг депу-
таттары, доктаамал амыдырал ко-
миссияларын, штаттан дашкаар ки-
дистерин, инструкторларын, улуску
контрольду төлөөлөкчилерин болгаш
ажылчы чонунун өскө-дээ бот ажил-
чорудугалыг организацияларын, херекти
шитирепчилерин бүдүр мобил-
лиастап шыдаан турар болза, чо-
нун амыдырал хандырылганын кая-
да амгызындан экижип туруп бо-
лур дээринде кандыг-да чингил
турбас. Оон-биле чергелештир маа-
лар чугула чүс болза, чонун амы-
дырал хандырылганын-биле холбашкан
организациялар бүдүргелер болгаш
тус-тус кижилер боттарынын харым-
салганын мелеп билген, тода, чүт-
күлдүг амыдырал, херсидерин, улус-
тун негелдегил кичээгелерин өрө-
ни көргөн турарын чедип алары бо-
лур.

Ол ышка чер-черин Советтерин
амыдырал-хандырылга бүдүргелерин
баазанын калбартыры-биле
чурт боджидинде көрдүгөн херге-
гилерин шын чаргылаанын шынгыг
контрольду тургузуп, рубль буруу
чоп ажылдагынын, шектер, салбыр-
лар, оларда тургустунулаа дери-
лер долу күш-биле, доктаамал ажил-
даан турарыне кичээгэй салып
чугула. Магазинер, даректор, авто-
лакалар, столоваялар, пекарнялар,
прачечиналар, чунар бажынар, гос-
тиницалар, парикмахерскаялар, сеп-
телге мастерскаялар, почталар бол-
гаш оларын салбырлары ышкаш,
амыдырал хандырылганын бүгү-ле
чердери үзүктел чок амыдаан, ажил
шагынын доктааттынган чурумун
шынгыг барымдаалаан, улуска кул-
туруу-биле бараан болган турарын
чер болгаш хандырал херек. Чүгө
ле мындагы байла тургустунганда, ам
чонга амыдырал хандырылганын
херем Советтер чедикшикни шити-
рипеш шыдаар.

Мурнакчыларнын одуруунда

БИИ-ХЕМ. Часкы тарылтага бе-
леткек амыдыралы бо районда улам
күштөйлүп турар. Мында кол-
хозтар чаа чылдын эгезинде чедир
46 тракторын септээрин 53 кыл-
дыр азы септелгенин квартал пла-
нын 115,2 хуу күсүткен.

«Кызыл тараачын» колхоз сеп-
теле чогуур 28 трактор андазына-

НИИТИНЦ БОЛГАШ ХУУНУН АЖЫЛ-АГЫЙН ДУУШТУР ХӨГЖУДЕР

1964 чылдын декабрыда болуп
эрткен ССРЭ-нин Дээди Советиниң
V сессиязы совет кижилерин амы-
дырал-чурттагынын экижидер дуга-
йында кончүп чугула хемчегелерин
чугаалайып шитиргелен. ССРЭ-нин
улус ажыл-агыйын хөгжүдеринин
планында көрдүгенин болза, 1965
чылда чонунун орулгазы чангыс ки-
жиге олаштыр 7 дуушан өзөш өзес
эзер. Ол дээрге сөөлүгү 6 чыл ишти-
де чонун немешкен орулгазындан
ийн каттап хөй өзөп болур.

Мурнуна шалдык болгаш ажил
телевини доктааткан хемчээлинге
чедир өстүрбөз улус ажыл-агый-
нын адыралына нийтизи-биле
оларны 1965 чылдын январь 1-ден
өстүрерин көргөн. Чонга сазар ба-
рааннарын улам-на көзүлдүр болгаш
амгы уде садыг системанын дээр-
биле чылдар чамдык барааннарын
чонга чик өрөк-биле салары улус
ажыл-агыйнын планында болгаш
күрүнө боджидинде көрдүгөн. Чүгө
бистин республикага 550 муң рубль-
дин бараан чик өрөккө сазарын
чөпшээрэн.

Совет күрүнениң туруп келген үе-
зинин иштинде бо чылдан эгелеп
бир дугаарында-ла колхозчуларга на-
зылап-кырааны, азын-бүрү чылга-
нааннаран ажил кыла албас ийвалды
апарганы болгаш азыралыктын
ишкенин дээш күрүнө пенсиянын
база пособезин тыгыр. Ол болза
колхозчу кижини амыдыралыга
кайгамчык улуг дуга болур.

Чонун материалдык амыдырал-
хандырылганын бедилери бир дуга-
рында көдө ажил-агыйдан хамаар-
жыр. Ащ-чөм продуктуларын ке-
вүдери таранын дугурун бедиле-
ринде болгаш мал ажылчы бүтү
талазы-биле хөгжүдеринде болур.
Колхозтарга, совхозтарга нийтинин
көдөз ажил-агый бүдүргелерин өс-
түрерин-биле чергелештир, колхозчу-
ларын, ажилчыларын болгаш ал-
бан-хаакчыларын хуузунда дуза-
лар ажил-агыйыга үндөзүн чок
кызыгаарлашыктын соксаткан.
Нийтинин ажил-агый биле чонун
хууда ажил-агыйын шын дууштур
чорудар. Эске сөс-биле чугаалаарга,
олар күрүнө-дээ, кижиге бүрүзү-
гө-дээ дөмөй ажиттыг болур ужу-
ру. Бир өзес хууда өчү чөгүр өй-
хемчээлинде аныктап турар болза,
ол нийтинин ажилыга шалтык
болу бээр деп чүсө билдиргил болгай.

Амгы уде чуртта чонун эгэ, өс-
түгөш хандырылганын чамдык бергелер
бар. Мындагы болганда, колхозчулар
ык, ажилчыларын болгаш албан-
хаакчыларын бажын чангыс ажил-
далыг чирини, хууда малынын
болурун хуузуна негелдегил хан-
дыралга ажиттыг өзөш өзес болур.

Нийтинин болгаш хуунун ажил-
агыйын шын дууштур болза, ында
кандыг-дээ хөй хөй харым колхоз-
чуларын материалдык соууругал
бедилер, оон уламынан нийтинин
ажыл-агыйын улам сайырап турар.
Барыын-Хемчик районун «Болы-
шев» колхозунун баштаар чери
(Даргазы эш Шалы) колхозчу өрөгө-
лерин бажын чангыс черин азы-
дарып, хууда малынга сикен кезип
алыр черлерин колхозчуларга айттып
берип, харын-да нийтинин ажил-
лынга эки киржип турар кижилерге
сикен кезип алары-биле тускай шө-

дөзө берип турган. 50 уруглар турар
аси-сактыг ажилдагы кирип, хөй
туртлуг херсидериниң уругларын
өзөш өрөк-биле аңа ажаап турар.
Бо чорук колхозчуларын нийтинин
ажылчыга киржир идеякелди бедит-
кен. Бо бүгүнүн түнелдинде мурну-
да хондунгай турган ажил-агый ам
республиканын мурнакты ажил-
агыйларын санынга быжык-биле
кирген.

Тес-Хем районун «Коммуни-
ст» колхозу (Даргазы эш Шой-
жун) ажил телевиниче шиткеш,
колхозчуларга ай санында телеви-
ни тыгып, оларын улам дууштур
туруп турар малын 300—400 баш
кыдыр анылап үсөш, тускай на-
дарчыларга кадарган, ол мал колхоз-
тун нийти малынын турар черлерин-
ден дуга өзөс олар-биле болгаш ка-
жаа-биле хандырттыган. Ол колхоз-
тун кижигурунун бир кижиге
олаштыр ажил телевини көжөз
Ленин атыг колхозтундан 1,5 кат-
тап хөй болуп турар. Ынчангаш
«Коммунист» колхозтун кижигурунун
нийтинин ажилыга киржигелди дыка идеякелди болуп
турар.

Чөв-Хемчик районун «Искра»
колхозунда (Даргазы эш Доктугун) ам
үдөш ишек чок өрөгө барык чок.
Чамдык таарымда инекти азы кыс
казыраны колхозтун ууун хууса-
лыг чылы-биле азыр, чок болза ту-
да садып алыр аргаларын берген. Ол
колхозта картофель тарыяс өрөгө
чок болган. Чамдык үзөтүн чок ки-
жилерге үзөтүн берип турар. Мал
чине белеткен колхозчуларга оон
тускай хууун сикен болгаш силос-
бизе база берип турар.

Республиканын чамдык мурнакты
колхозтары чыл бүрү-ле колхозчу-
ларын, ажилчынын, албан-хаакчылар-
дан нийтинин малынга негелде кыл-
дыр чал малын садып ап турар.
Чижээ, чүгө эрткен чылда Каа-Хем
районун колхозтары 470 бызааны,
Тандынын «Совет Россия»—35, «Ре-
волюциянын чабымы»—28 бызаа-
ны садып алган.

Республиканын чамдык ажил-
агыйларында колхозчуларын хууда
ажылчы херекке албас чоруктар бар.
Чижээ, Улуг-Хем районун Жданов
аттыг колхозунун Ийн-Тал ачостогун-
да колхозчу өрөгө буруу чүгө чан-
гыс ишек турарын доктааткан, суур-
га арыг-шөвөрн сагымыныс ол
дөш, ол инектерин чүгө чангыс ка-
жаа саар, тус-тус бажынарча ча-
нынга инек тутпас база тараа кам-
галгазы деп алгаш, ону малга чи-
диртеш суурга-биле ол суурга ха-
вап, даганын хууда турарын шуут
хоруур деп шитирп хүлээп алган.
Ол чоруктун түнелдинде ында кол-
хозчуларын нийтинин ажилыга
киржигелди күдү дегелде. Бо дээр-
ге колхоз тургузучуларын үндөзүни-
ге таарымша, буруу чорук болур.

Ногаалар болгаш картофель кижиге
ажилчы амыдыралында, кадык-шы-
рак чурттагыныга улуг ажил-дуза-
лыг дээрн кижиге бүрүзүгө билдир-
гил. Ол культуруларын колхозчулар,
ажылчынын, албан-хаакчылар бажы-
нарын чангыс өстүрүп турарлар.
Ындыг-дээ болза чамдык өрөгө-
лер амыдаа чедир ол культурулар-

ын тарып өстүрбөс, бажынарын
чанында кажа-терим чок болгулар.
«Тезин» совхозта 150, «Шкөрдө»
175, «Сут-Хөлдө» 205 өрөгөдөр но-
гаа, картофельди шуут тарыбайн ту-
рар. Уруг-дарынын өздүзүгө
ажыл-дузалыг болгаш нийти ащ-
чөм-дээ улуг немере болур ногаа
аймаан тарып ажиттаас чорук
кочүтүг чедес. Ногаа аймаан тары-
байн турар өрөгөдөр ону өстүрүп
ажылчыларга чачыгып өөренири
чугула. Бир өзес бажын чангыс че-
ри чок өрөгөлөргө мал кадарып,
чурттап олурар черинин чангыс
ногаалар, картофель тарып аларын
колхозтун болгаш совхозтун уду-
ртчулары чөпшээрэн бээр өргөил.

Оон аңгыда, совхозтарын удурут-
чулары, ылангыс мал малдап турар
малчыларга сазары-биле хөй-ниити
огородун тургузары чугула. Ол оро-
ду тарып турар уде үнгөн ша-
мыдан, үрелти өртөндөн өске чары-
даларын совхозтун нийти чары-
галыга кирип, ылангаш ол хөй-
ниити огородтан алган дугурутун
өртөз совхозтун нийтинин огороду-
нундан 35—40 хуу чик болур.
Ындыг турбуже эрткен чылдын чан-
гыс-дээ совхозта хөй-ниитинин оро-
дун тургустуулан. Бо талазы-биле
РСФСР-ниң көдөз ажил-агый продук-
туларын бүдүргө болгаш белет-
кен министрствонун дужаалын
күсүткөнликте шын өзес. Ол чангы-
н бо чылдын элп, хөй-ниитинин
огородунун хемчээлин доктаадып,
ону тарып черин шитип аларын
амыдааштан бодана чогуур.

РСФСР-нин Дээди Советиниң 1964
чылдын ноябрь 13-те үнгөн Чарымын
буурап, Тыва АССР-нин Министрлер
Чөвүлели 1964 чылдын декабрь 25-
те Тывада ажилчыларын болгаш
албан-хаакчыларын хуу ажиттаа-
ла турар малынын нормалынын ду-
гайында доктап хүлээп алган. Ол
доктаадып айтканын болза: Танды,
Бий-Хем, Каа-Хем районнарга бир
өрөгө—бир баш саар инек, бир
молдурга азы казыра, оон аңгыда
инектин бызааны; ийн ай чедир
назылыг төлдүт бир кыс хавап,
азы семирти азырап турар бир ха-
вап; бир хардан өрү назылыг 5 хөй,
өшкү (оларын чаш төдүн сана-
вас); бир өзес инек, азы хавап чок
болза оларын кайы бирөөзинин ор-
нунга бир хардан өрү назылыг 10
хөй, өшкү (оларын чаш төдүн сана-
вас) турар, күш болгаш ары өнүп са-
нын кызыгаарлас.

Улуг-Хем, Өвүр, Току, Чөв-Хем-
чик, Барыын-Хемчик болгаш Тес-Хем
районнарга бир өрөгө—ийн баш
саар инек, оларын бызаалары, бир
молдурга азы казыра; ийн ай чедир
назылыг төлдүт бир кыс хавап,
азы семирти азырап турар бир ха-
вап; бир хардан өрү назылыг 10
хөй, өшкү (оларын чаш төдүн сана-
вас); бир өзес инек азы хавап чок
болза, оларын кайы бирөөзинин ор-
нунга бир хардан өрү назылыг 15
хөй, өшкү (оларын чаш төдүн сана-
вас) турар. Күш болгаш ары өнүп са-
нын кызыгаарлас.

Республиканын көдөз черлеринде
чурттап турар чөгүр назы четкен
кыргынарга, I болгаш II болуктун
индидеринге, совхозтарда мал
малдап турар ажилчыларга бир
азтыт хууда турарын чөпшээрэн.

М. ДОСТАН-ДОЛ,
республиканын көдөз ажил-агый
продуктуларын бүдүргө
болгаш белеткен министрнин
бирги ораалакчызы.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Т. БАДЫРАА.

Хууда турар малын үстүндө нор-
мазы болза эгэ, сүт, саржа болгаш
өскө-дээ продукция-биле ажилчы
кижиге өг-бүдөшини хууда тергет-
келди канчар-дээ хандырал аргалыг
болур.

Хууда турар малын нормалынын
хөйүн, артык мал турарга анаа үн-
дүрт оонаазын ажиттап алгаш,
ажыл кылып шыдар кижилер ний-
тинин ажилыга киришпес. Чүгө
хууда байып, ботунун хуу ажилыга
өйлөшкөн, анаа олутуп бээр болза,
шак ыдыг кижилерин хууада
мал турар эргезин казыр дугайында
тускай өргөн районнарын күсүт-
кит комитеттеринге тыгаскан.

Болжоттарын, совхозтарын уду-
ртчулары колхозчуларын болгаш
ажылчыларын хууда малын кала-
рар оларын, сикен кезер черлерин
баш бурунгаар тускайлап үзүп бээр
ужурут. Көдөз черлерде чурттап ту-
рар инек чок ажилчыларга, албан-
хаакчыларга болгаш колхозчуларга
инек садып алары-биле 300 рубль
чедир, база кыс молдурга, казыра са-
дып алары-биле 150 рубль чедир
чөдөжин курувенде колхоз, совхоз
азы ботунун өске ажилдап турар
организациянын дамчыттыр 5 чыл
хуусаалыг тыгыр. Ол ышкаш хуу
малдыг кижилерге малын аларынын
га сууны, арбайны сазарын ССРЭ-

(«ШЫҒНЫҢ» тусқай көрр.).

ОЛАР КЫМНАРЫЛ? — МАЛЧЫННАР

ТАЙГА АРАЗЫНДА КЫШТАГЛАР

Партия органициализы малчын бригадаларга чеди кезек партия бөлүктөрүн тургускаш, оларны дымчыштыр партия-политиктиг ажалдарын чорутуп турар. Кышталарда малчыннарга солунарны, журналдарын таразып чедирер беш почтачыны тускай тургускаш. Барыны-Хемчик районунун «Малчын» колхозунун баштаар чеди болгаш парторгону малчыннардын амырал-чуртталгасынча кичиригетин салган. Мал эмчиси, комсомолчу Татьяна Сат бергелерге торулбас болгаш малчыннарга доктаамал аалчар. Мугур-Аксы сельпону 2 а. доктаамал график бугаар ажалда, оң чалаагызы Х. Сарым-оол, салгыжыны комсомолчу Ольга

Салчак барык хун бүрү кышкы коданнарга чеди бээр, чугула тергел бараннардын малчыннарга салгылай кааптар. Баран саарылаанын планын Салчак ай сайында ажыр кууседи турар, сельпону мурнакчы салгыжыны. Оруу берге Тоолдуйга. Дунде малчыннарды хандырар турму салгыжыны мина органициаттыган. Ирак Левискоор турал-ла, кичи эмчиси Д. Усун кичилерин калыны камгалаар даш хулаагелерин шудургу кууседи келген. Дун-хунде доктаамал ажалдаар 2 кезек уругуу салыны Мугур-Аксынын. Моген-Бурен участогун малчыннардын 45 уругуулары тараа туттуган. Мынмг

байдаллар малчыннардын эки ажалдарына таарымчалыг болган. Бодаа ажал-агыл артели эртен чылын кургунге эйт, сүт, дук саарынын чыл планын куусеткен. Чеди чылдын доостур чылында малын чаш тудун менди алыр, хур кышталгашкынын чорулар, планын онаалдарын чедишкынын кууседи даш буту колхозчулар олче кичиригетин салган. Амгы уеде малдын байлыгы багыт эвес, козан бурзунде 280—300 шээр мал быжылгатынган болгаш кышкы олардаа кирген. Чаш мал ажалдар дузалакчыларын коданнарда быжылган. Эртен чылын колхоз хойун 21, хураган-

нын 25 чаа кажаларын немей туткаш ажалдаа кириген, чаш малга чирит сикенин, дусту кышталарга дукжурган. Оон-биле казы ажал-херекте четпестер бар. Артель эртен чылда малчын бригадаларын тентиринге, кышталарга алаан хой чуртталга бажынаарын, 4 чунар бажынын тудуп шыдааан. Оглерде чурттагышан турар малчыннардын саны эвеш эвес. Чамдык участкаларда малчыннардын чунар бажынаар, кино, концерт көөр талаа-биле негеделери бүрүн хандырынып шыдааттымай турар. Мынмг четпестерни моон сонгаар чайлаагы болурун аргалары бар.

А. БИЧЕ-ОЛ.

Саалданың түңнели

Совхозтун Шык-Бажында төп сүт-бараан фермады республикада мурнакчы фермаларын бирээинге санап турар. Сүт саалдарынын талаа-биле социалисттик хулаагелерин кууседи эки. Ферма эртен чылын кургунге 220 тонна сүтү саар планын дектоб 10-га чедир бүрүн кууседишкен. Бо ферма «Чыраа-Бажы» совхозтуу. Оон мурнакчы саанчылары Х. Куныскаал, К. Таан бир инекке онааштыр 1800 кг сүтү саап алыр тургаш, оларнын кайымы-даа 1950 килограммы саап алган. Бо ийн саанчынын кайымы-даа нитииз-биле 47 тонна сүтү саган. Саанчылар электери саалдыны эки ажалга билер апарган. Саалда аппараты доктаамал ажаллап турар. Кичи бурзунге ажал онаалдаагы. Кым, калды ажалды кайы хире, канчаар кууседи турарын контроль тургустунган. Шаа мындыг болганда, четпестер уругуу чайлааттынып келген. Хой сүтү бугдеринге чегерилер кол чүд, оон-биле чегерелтир ол болза саанчыларын, каларчыларын эи-не кызымак ажалдаарындан хамааржыр. Ферма коллективин бодунун күжү-биле 90 тонна сикенин, 50 тонна саанын сөөртүп алган болгаш күзүн-не фермада белет-

кээн 1500 тонна силос база бар. Инектерин кышкы чегерилерге багай эвес тургустунган. Сиген, саан сөөртүлгелерин уш трактор быжылгатынган. Мал чегерини чарыгалды чоруткан. Ферма ажалдакчыларын хунунде 3 тонна саанын чымчады халаагыш, оон-биле силосту хойлаах инектерин чегерип турар. Оларнын нитииз-биле күшденгел эи аки. Кышталгашкы эки чоруп турар. Боттарында быжылган бызааларын ажаар талаа-биле К. Магнай-оол, назы-ханы улагатааа хохун каларчы Могуну Ханды кончук кызымак ажаллап келген. Оон түңнелинде бызаа бурзунун хонук саанында деки немелден 450—500 грамм болуп турар. Ханды 20 чыл дургузунда ажалдаан, оон ажалынын чыл бурзунде түңнел көргүзү эки. Эртен чылын ол бызааларын эки семирткен, совхозка дузааган, ам бир бөлүк 52 бызаны ажаап, хур кыштадын турар. Колдуунда симменталь уксаанын инектери фермада мөөнөттинген, мындыг болганда, инектерин сүтүрүн көвүдөдир аргалыг. Уксаажылыгы улам чылап чорулар сорулга-биле коллектив инектерин тарып бооза-

дылааны боттандырып турар. Ажалдакчылар чылыг, чырык чуртталга бажынаары-биле хандырынган. Чунар бажын недеяла ийн катап доктаамал ажаллап турар. Ферма ажалдакчыларын 15 уругуулары алаан. Ол дээрге бичи чаштарын културалуг аажы-чага кичилеринге болгаш малчыннардын күш-ажылаа хостуг киржиринге таарымчалыг байдал болур. Ферма электиригетинген. Радио бажын бурзунде бар апарган. Совхоз төвү-биле ферма аразында телефон харылаагы тургустун берген. Совхозтун партком фермага кызыл булуңу дерип тургустунган органициаттан, Зооветеринарлыг өөредилгени мал ажалынын тускай эртенгилери уругуу чорудуп келген. Механик О. Чимиттин удуруталаа-биле бөлүк механизаторлар ферманы механизаторларын ажалын чорудуп турар. Олар электери саалда турар чегерин бус-биле чылылар кылдыр дерип, саан чымчады халаагыш чегерин кыска уеде кылып дооскан. Ферма коллективин чаа ажал-агыл чылында улуг чедишкынирлер болуру чугаа-жок. М. КОНГАРЖАП.

Баштайгы бир үнүүшкүн

Колхозчу ажал-ишчилерин, мындагы ыракта чурттап турар малчыннардын материалдыг херектерин хандыраары-биле, оларга практиктик дуза көргүзүрү-биле Каа-Хем районунун партия комитети култура-амырал бригаданы эртен чылын тентиринде тургускаш. Ол бригаданын составында кичи, мал эмчилери, хеп быжыкчы, салгыжы, баш таарымчы, агитатор, библиотекер кичирип турар. Мындыг үш бригада бар. Бригада бурзун транспорт-биле хандырган. Ол бригадалар декабрынын алаан каш хуненде баштайгы үнүүшкүннүн кылганаар. Бистин бригадасы «Совет Тыва» колхозтун ыракта малчыннарды чоруткан. Бир дураарында, Баян-Колла малчын Думен-Байрынын кыштаанга келди. Ол чырык, чылыг, ары-силег бажында чурттап олтурар. Бажынын ишти ки-херекселери бүрүн бар. Бо чылын ол «Шы», «Тыванын аныктары», «Коммунист күш-ажыл даш» деп солуннар чыгыдып алган. Бистер бригаданын составында калды кичилер барын, келген сорулгагыты тайбырлап бөрүлүске, малчынны өөрүтү аажок. Аш-чем аймаа, пас-таа-

мыдан эгелеш, бүтү хереклэн чүдлерин ол салып алды. Оон малчын-биле бесеза эгелеш. Агитатор сессия материалдарын база районун ажал-агылынын байдалдарын дугайында допчуу-биле таныштырды. Думен-Байрылар мал ажалында дөрт дугаар чыл бооп турар. Бо чылын 350 хой каларып турар. Оларнын күжү эки. Четир чегерин белеткен. Хойлар ам январь ортандан эгелеп хураганнаар. Хураган хулаап алырында база эки белеткен. 350 хойдан 350 хураган, хой бурзунде 2 кг дукту алыр деп хулаага алган. Малчын-биле байырлашкан, дарааында Баян-Кол бажында Могун Санаа-Байрынын аалыга келди. 380 хой бар болду. Мында байдал Думен-Байрынын дук чок. Дарааында дөргүдө хураган каларчыны А. Дамы-Лаанын аалыга бардымыс. 750 хураган тургузуп азырап турарын көрдүс. Ол малчыннар-биле кыска беседаларын кылып, оларнын сонугураан айттыларынга ханынын берген бис. Орук ара колхозтун № 2 сүт-бараан фермазында бардымыс. Мында шупту аныктар. Эртен чылын декабрь 1-де 152 тонна сүтү дузааган, чыл планын ажыр куусеткенер. Ферманын мурнакчы саанчылары Каас-оол Кааза, Мижит Кок-уруг олар бир инектен-не 1092—1190 кг сүтү саган. Бо баштайгы үнүүшкүн малчыннар өөрүп, партия болгаш чааагыт кичи дугайында салгы салымшыкынын база бир херечини бо-дур дашип турдулар.

М. ХУРАГАН-ОЛ.

36 харлыг эртемден—Эртемнер академиязынын корреспондент-кежигүну

Зстон ССР-нин Эртемнер академиязынын Физика болгаш астрономия институтунун эксперименталдыг физика секторунун эртемденеринин коллективин ажалы ионгун кристалларда физиктиг чорудалгаларын шинчилээринге холбашкан. Чеслав Лушин секторну баштап турар. Зстон физиктерин ажалдарынын дугайында Совет Земелеринге болгаш даштынга хой-хей эртен конференцияларынга илеткен. Чеслав Лушин шинчилелеринин түңнелерин хой-хей эртен чүдлеринге парлап үндүргөн. Физика талаа-биле ажалдары даш ажаа эртемнер доктор деп эртен чегерин тыгынкан, а чоонта чаа Чеслав Лушини Зстон ССР-нин Эртемнер академиязынын корреспондент-кежигүнуге сонгаан. ЧУРУНТА: эксперименталдыг физика секторунун эргеленчизи Чеслав Лушин (оң талааында) болгаш ол секторнун бичи эртен ажалдакчы, эртемнер кандидаты Март Эланго лабораторияларын бирээинде. Фото Э. НОРМАННЫ. СЭТА-нын фотехрониказы.

Тергин улуг кран

Азербайджан ССР. Бакуда кылып тургузуп турар боду чорур кран судно-натаранын ийн корпустарын тудуштуруп эгелеш. Ол тергин улуг кран далайга тургузар улуг орогалары болгаш нефть адагаштарын далайын 60 метр ханызынга тургузарында база сөөртүп чедиринге нөрдүнгөн. Ийн корпусту Горькийин «Красное Сормово» деп заводунга белеткеп кылган. Ында чедип келген сормов амылчыннар наа корпустарын кылып доозуп турар. Краннын баштайгы бугун чартын муң тонна металл конструкторларын элтеп тургускаш. Краннын чың иедүрү күчүзү — 250 тонна, чүктү эи-не бедиди иедүрүниң хемчээли 20 наа бажын-биле деп. ЧУРУНТА: боду чорур кран судно-натаран. Фото Н. ИГНАТЬЕВИЧ. СЭТА-нын фотехрониказы.

Чылгыны өстүрери—чугула херек

1964 чылдын декабрь 27-де үнгөн «Шы» солуга бижээн «Чылгыны өстүрери чугула» деп чүдүлү иомчаш, ажаа хамаарыштыр болууну сааналым кичирисем. Бистин республикага чылгы малды өстүрерин мен база чугула деп санап турар мен.

Ылангы Могун-Тайгага, Кара-Хөлге, Тере-Хөлге болгаш еске-даа каларып, арга-арыг чегерде чылгы малдын ажалы улуг. Чамдык ажал-агыларын малчыннар машина чедип эл-бас чегерде кыштап, чайлап ту-

рар. Оларга айттын ажы улуг. Мал каларып турар кичилер айт чок болза ажал кылыр берге. Чылгы малдын эди, кичи, сүд аажок ажалыг деп чүе билидир. Ону уксаа ажалы-биле үскеш, тус-тук коданнар кылыр чүд-

луг. Ажалын айттары, кулуунуг болгаш боос бегерин нити чылгыдан анылап тургуска таарымчалыг болур деп боллар мен. Чүе дээрге кулуунуг бегерин чайн сөггаш, оларнын хымы-зын ажалыг ажаллап болур болгай. К. УСПУН.

дуг. Ажалын айттары, кулуунуг болгаш боос бегерин нити чылгыдан анылап тургуска таарымчалыг болур деп боллар мен. Чүе дээрге кулуунуг бегерин чайн сөггаш, оларнын хымы-зын ажалыг ажаллап болур болгай. К. УСПУН.

Чонга эки шынарлыг хлеб аймаа бээр

Бызылдын хлеб заводу. Мында күш-ажыл дун-хун чок соксаады хайып турар. Коллективтин кежигүнери эртен 1964 чылда багай эвес түңнелди ажалдаан. Нити продукция бүдүрү планын чедишкынын кууседи, хоорайнын улутур, бүдүрүлгелеринин база бир мурнакчы болган. Чыл планын чедишкынын кууседи даш алган социалисттик хулаагелерин коллективтиг кежигүнери эки кууседи, туртаагы чонга хей ажалы-бурзун, чигир-боова аймаа бергени өөрүчүт. Күш-ажыл кичини каастаар. Ону коллективтин мурнакчы ажалчынаары—шолбаннар эки билдирер. Бүдүрүлгелде күш-ажылга ак сектидил, сагыла-чурум талаа-биле улутелерин кичилер хой. Оларнын аттары—кочегар Миткин, слесарлар Мошев, Хайрислав, далган уругуу Полякова, ажалын

белеткекчи Олимпко, экспедиторлар Бойко, Лисенко, хлеб чүдүрүчү Анашина, комсомолчу кыс Валентина Давыдова болгаш ескелер-даа болуп турарлар. Олар социалисттик чарыштын иделейки киржикчилери, коллективтин чоргаарлары болуп турарлар. Күш-ажылдын бүдүрүчүлүгү бегерин улутур бүдүрүлгелерин экономиктиг хулаагелерин кол үнелерин болуп турар болгай. Чаа техниканы ажалдары — күш-ажылдын бүдүрүчүлүгү бегерин, оон байдалын чигидир, кичилерин култура-техниктиг билин бегеринге улут илгини бээр. Коллективтин кежигүнери эртен чылын механизацияны сайырадыр, чаа техниканы болгаш технологияны, күш-ажылдын бүдүрүчүлүгү бегерин, продукциянын бот-үнелерин чигидир, оон шынарын экижидер

даш алаан ажалдарын кылган. Чижээ, ажалы-бурзун бодукалар аймаа бүдүрүп үндүрүп шуптуур механизаттыган «ХЛ» деп маркалыг машиналарын ажаллаагы киргени. Ол чорук күш-ажылдын бүдүрүчүлүгү ийн катап улагатынган. Хол-биле кылыр ажаллаар кончук эвешкен. Тулуп каан далганы денелеп хулаарын, оон борбактаарын, хөп-дурок киргенин ол уругу бүдүрүчүлүгү машиналарын дузаа-биле кылын турар. Оон мыа ажалды ынарча механизаттан чорук ажаллаар чегерин арыг-шевер байдалын, продукциянын шынарын экижидеринге улут илгини берген. Ам ол машиналар ажаллап турар ажалчылар ийн бригада бооп алган ажаллап турар. Бригада бурзунун кежигүнери коммунисттик күш-ажылдын деп бедиди адын төлөтпине эдилеп, келген чаа чылдын

планын чедишкынын кууседи турар. Бригадаларнын удуруткулдары эштер Татьяна Михельсон, Мария Ларкина бүдүрүлгенин дуржулгалыг мастерлери деп санадып турарлар. Далганын суг-биле хоолдуу машинанын, суну чогур була-биле улуп кулар автоматтыг АБВ—100 деп кочалды база-ла ажаллаагы киргени. Бүдүрүлгенин санитарлыг байдалын, техниканын аймаа чок чорун экижидеринге улут илгелерин салган. Хлеб үндүрүп печкалар чанында кончук илг, печкалардан илг агаар ажалчыларнын ажалын бергедиле турган. Ам мында арыг агаарын кичирип, илг газтарын үндүрүп турар вентиляцияны кылган. Ажаллап турар чегерин санитар байдалы экижидер. Кичинин органициаттыг хоралыг ко-

тельнаада ажаллап турар олакчыларга халас сүтү бегерин органициаттан. Бо чылын бичи механизацияны калбарып, бүдүрүлгенин берге чегеринде ажалы-бурзун операцияларын механизаттаар деп турар. Ажалды белеткек чехти болгаш дусту суг-биле хонкаш бүдүрүлгеге чедир шуптуу шаартырын планнаан. Ам оон төлөвиле документтерин белеткеп, белеткеп ажалдарын кылып эгелеш. Чеди чылдын сөөлү чылынын бүдүрүлгелерин коллективтин кежигүнери улам чедишкынын кууседи деп, ажалы чонга эки шынарын болгаш ажалы-бурзун ассортментинг болгаш бажы-бурзун аймаа бурзун бурзун бээр—оларнын кол хулаагелери деп санап, чаа чылда улам күженишкынын ажаллап киргенин.

С. НЫЗЫЛ-ОЛ, инженер.

Найыралдыг өг-бүлө

Ажы-төлүнү келер үезин болуп, оларнын эртемниг, културалуг, чо-унга төлөтпиг кичи болуп, эеринге сагыш салып турар ажалы-бурзун хой. Оон бирээни «Шекпээр» совхозтун Ден-Терезин салбырында мал эмчиси Бестик-оол Чамзырнович Ооржактын өг-бүдө-биле таныжып келээрин.

Өг-бүдө-биле эелери чаа-ла 30 хар ажып чорур. Аас-кежиктиг өг-бүдө чеди уругуларын, оларнын дөртү школада өөренип турар. Ооржактарын хей өрөөлүгү дегем бажынын херим шитин тарымал ияштар долган, ол ишкаш улуг ороод шөү бар. Херим чаны келээде арыг чылар. Бажын ишти шыгыны чурум-чымсаалдыг, арым кончук.

Чаш уругуу кичаар азырап өстүрерин дугайында «Недерег дуза» деп номчугашты база солунарга үгүдөп турар эмчилерин болгаш бажыларын сүмелерин кызымаккай не

челде эрттирбес.

— Не кичини сагыш салыр чүе-зи-ле хой болгай. Уругуу мага-бурзун чараш шыраак бооп эерин хайгаараар, калган оон чугааы үнүп келгенде, часыг кылдыр чугаалаппай, сөстөрүн шыаадып өөредип болгаш чоруту ажалга дайытырып, школага белеткеп эгелеш. Школаын доозуп үнгүлөгү чедир хой-ле бергелерин эртер. Бергелерин арай чигидир, бодунун дигын хараар болза чегер таарышпас—деп, уругуларын авазы Могунш Дөптү-орлова мынчаар чугаалап олурар.

Анык ала-не улуг. Биче чоуну хундүлээр болгаш боттары хундүлээр-да. Мынчаган оларнын уругулары база ала-нези өгүтүнер. Оларнын чугааы элгиг. Элгек: «Могунш дайла, «Уш акый» дигирлер, а бажыларын авазы. ачазы мынчаа «Хомушку Мунаковна», «Сааа Тербетович» деп хундүлөп адаарлар.

Уругуларын хун чурумун чараштыр бижигилеш, кичи-дээр столлар артында асыллап каан. Мында мынчаа, күш-ажыл шактарын база тускайлаан. Уш ала-не школага доктаамал каан турар. Эш Ооржак ала-не комитетинин даргазына хей улаа сонугурун келген. Ол чүлге болуун уругулары эвес, шупту уругуларын өөредилгени, чурум даш сагыш салып чоруп кичи.

Бо ала-не уругуларын даштамылаанын шыаа органициаттап турарлар. Эртен чайгы даштамылаада уругуларын даштамылаанын мынчаар хулааганар. Илгиги классы Татьяна бажынында авазына дузалаагы турда, дөртү классы Катя, 6-гы классы Клара Чалаанын пионер лагеринин биргелешкен чораннар, оон келеш салбыраа ногаа бригаданы ажалдаанар. Сески классы Галия «уугу кичи» болганда, анык ажалы ажаллап чылаан.

«Пионерская правда», «Тыванын аныктары» база «Мурзилка», «Беседы картинки» даш мынчаар уругуларга таарымчалыг солун, сеткүүлдерин оларга чыгыдып берген.

Ала-не мынгы төлөтпиг кичилер болганда, уругуларын өөредилге, чуруму эки, хой-нитинин ажалына иделейкилар. Мындыг ажалыш, эи-найралдыг өг-бүдөгү эер бичи кичи келгенде барып коммунизм үезинин төлөтпиг хамааттаары болуру чугаажок. М. ЗРЕП, башкы.

Барыны-Хемчик район.

ШКОЛА БИШКЫ, КУМ АЖЫЛ

Баштайгы чедишкынир

Тамара Ховалыговна Кайчан Кызылдын башкы училищенин 4-чү курсуун дооскаш, Тес-Хем районунун эртенге бажылары-биле 1963—64 өөредилге чылында чеди берген. Бирги классчыларын бажылаар болган. Анык бажыга 1-ги класска ажалдаар берге, алаа хой билг, уугу күш үндүрүп негеттилер. Тамара Ховалыговна бергелерин чалданмаан. Ол дуржулгалыг бажыларын арга-сүмезин ап, училищеге бажыларын берген билдирерин ажаллап турган. Кызымак ажалдаанын-биле оон бажылаан 1-ги классчылары шупту 100 хуу өөредилгени чедип ап, дараазынын класкыны шилчээрлер. 1964—65 өөредилге чылында Тамара Ховалыговна Тес-Хем районунун V. Шынаа школанынга база-ла 1-ги классчылар-биле ажаллап эгелеш. Удааанда-ла Тамара Ховалыговна бүтү коллективтин хундүлгелерин бодунун кызымак күш-ажылы-биле чаалап алган. Класстын иштинге өөредилге-кижирилгелер, ажалы белик денелдеп тургускаш. Бирги чартык чылда оон класкы база-ла 100 хуу өөредилгени чедип алган. Анык бажы ала-не-биле ажалы эки тургузуп, олар-биле быжыг харылаанын

тургускаш. Тамара Ховалыговнанын класкында хунунде 2—3 ала-не-биле ажаллаар болуп, кичи-дээрлерге бо-ла олурускаш турар. Хостуг шактарда анык бажы бажынаар кезип, ада-недеринге база-ла хундүлүг алачызы болуп, кичи-дээрлер дугайында беседаларын кылып турар.

Оон кичи-дээрлер уругуу көргүзүп материалды-биле үлгиттерген, өөредилге программаны амырал-биле холбаагы болуп. Бирги класс «эи эки класс» деп ымылдин доктаамал экижидер. Олар класстар аразынын эи эки класс даш деп социалисттик чарыжыга уругуу-ле бирги» чегерде, тилекчилер болуп келген. Башкы чугула класс ажалы-биле эвес, хой нитиинин ажалына иделейки киржип турар. Школада комсомол органициациянын секретары. Комсомол ажалы база-ла эки уугуруп, пионер ажалында боттук дузаны чедирип, школада болгаш клубта бот-тыгыны уран чүдүлүп удуруткучу. Школа-чылар болгаш комсомолчулар ноябрь 7-де, ала-не-биле хулаанын солун көчтертерин көргүскенер. Чаа чылда келээ аныктар-биле каттышкан улуг концертти чонга сонугуруткан.

С. БОРБАН ОЛ.

Негелде ындыг

Ажыл шагы төнери билек. «Улуг-Хая» совхозтун анык механизаторларын В. В. Маахжы, Бүдүп Ничи-оол кежээки чегерин шалымчы чегерини, кезек каза даштаанып алган. Көк-Чыраанын алачынын школаынча чоруттарлар.

Ол ийн өнүктүрерин чедишкынир кири кескү, өөрүшкүзү улуг. Оларнын кайымы-даа математикага, орус тилга, төрөөн дылга, төөгүгө, химияга, зачеттарын чедишкынир дугааа, өөредилге планынын негеделерин кууседи шыдаанар.

Сески класстын өөреникчилери В. Маахжы биле Б. Ничи-оол олардан алдыгы класстын өөреникчилери Көк Кечил-оол, Рая Хувартаа база дудак чок өөренип турарлар. Олар өөредилге чылынын баштайгы чартында дузааа чогур зачеттарын шуптууун база дузаа апканар.

Нитииз-биле бо өөредилге чылында Көк-Чыраанын кежээки школаында совхоз төвүндө база Шагаан-Арыг хоорайдан 34 анык оолар, кыстар өөренип, билгилер чедип азыр даш колдуу-ла шудургу демиселер турарлар.

Ажалдаанын, турустуг өөредилге — амгы үенин негелдери мындыг. Мындыгы төлөтпиг, анык-

тарын хой кезин ажалдаанын өөренип, билг даш демиселге эрес-шудуругуун көргүзүп турары дыка өөрүчүт.

Мындыг болза-ла алачы өөренип бо кежээки школанын өөреникчилеринин аразында чугула данылаадып алган боордан башка, уруктарын каныл-даа чыдааган чокка үзөр чачылды азырап турар эштер бар. Чижээ, уруктарын бешки классы Намзак Унук, алдыгы классы Дорж Маадыр-оол, илгиги классы Шугра Саган-оол, Довук Тулуш улаа-дараа уугу турарлар.

Аныктарын алачы кежээки школазынын ажал-чорудулгалын ында өөредилге-консулацияныг салбырын эргелекчизи Владимир Кулбүзюков Кимбуй-оол билдирип, бажыларын оон бодундан хамаарышкан чүдүлгелерин мынча турарын демелгээр херек. Ичтарга бажылар О. А. Кара-оол, Б. Оон, М. Ф. Бегит, Т. Т. Табарокова олар база шудургу ажаллап турарлар. Б. ТУЛУШ.

1965 ч. январь 9.

КУЛЬТУРА АМЫДЫРАЛЫНЫН ХҮН ДЕМДЕГЕЛИНДЕН

НЫМ БОЛУРУ?

Ак-Туруг сес чыл школазын бо чылын доозуп үпер сески класстын өөреникчилери болган чалаттырган аалчылар клубуа доолур олурупканнар. Өөреникчилерин ыштан, даштан чаап кылган уран кылмааларын болгаш сиилип даараан шевер чүүлдерни клубка ыччан база делгези турган.

Химия башкысы Надежда Нурзат «Кым болуру?» деп кезеңи айткан. Салбыраа маламчын И. Васильев, культураны мурнакчы аймакчалары: библиотека өргөлөкчизи Т. Жукова, киномеханик С. Назым-оол, СССР-нин чурукчулар Эвелеинин кижигүнү, Тыва АССР-нин уран чүүлүнүн алдарыг ажалдакчысы Монгуш Черин олар болгаш агроном, зоотехник эштер боттарынын чедип алган тускай мергежилерин дугайын, ол мергежилеринге кайы хире ынаан чугаалааннар.

Өөреникчилер М. Мыйтыш-оол, В. Сарыглар, Бала Монгуш болгаш оон-даа өскелер школа дооскан соонда кандыг мергежилди чедип алып деп турарын чугаалааннар.

С. Найдан.

НОЖАЗЫНГА СОНУУРГАТНАН

«Сүт-Хал» совхозтун Алдан-Маадыр салбырында бот-тыныгыр уран чүүл коллективинин улусчу талантылары совхозтун Ишкин, Кызыл-Тайга, Ак-Даш, Бора-Тайга, Киров салбырлары-

нын төптеринге концерт көргүзүп чораннар.

Клуб өргөлөкчизи Монгуш Тасоолга удурткан бот-тыныгыр артистер—совхозтун талантыг ажалчыларын болгаш кезде интеллигентилер ажаа киришкен.

Н. Ооржик.

НӨДЗЗ КЛУБТАРЫН СЦЕНАЗЫНДА

Республиканын хөгжүм-шия театрынын артистери немец драматург Ф. Шиллерин «Кара сагын болгаш ханы ынакшыл» деп шиили «Чыраа-Бажы» совхозтун төвүгө көргүскөн. Артистерини сорулганы ол үенин кижилеринин аажы-чанын, күзөл болдарын, амыдыралга оларнын ээлеп турар туруштарынын шыны-биле дамчыдары болгай.

Бо көргүзүгө ол сорулга чедип алдынан деп бузурелдин-биле чугаалап болур.

Артистер Х. Конгар, М. Олей-оол, А. Тавакай, Кара-кыс Мунзук, Максим Мунзук, Б. Бад-Саган оларнын ойнааны көдө көрүкчүлериин сонургалын хаара туткан.

Көрүкчүлөр артистерге өөрүп четтиргенин илереткен, чаа 1965 чылда чогадыкчы чедип-иннерилг болурун күтөөнөр.

Чүлдүн ЧАП.

Улут-Хем районун «Найрал» совхозтун Булуң-Терек салбырынын төвүгө ол-ла шиили ол-ла артисттерин чедип-иннерилг ойнааны көдө бижикчи С. Сарыг бижээн.

НОГААН ОЧУГАШ

Бистин башкы училищениге «Ак көк болгаш ногаан отчулаштар» деп темага дуржулгалыг башкылар, композиторлар, чогаалчылар-биле учуражылганын солун кезжээлериин артисттери чаңчы болган.

Училищени 4-кү курсчуларынын организаастааны «Ногаан отчулаш» деп кезжээге композитор А. Чыргал-оолду чалааннар. РСФСР-нин культуразынын алдарыг ажалдакчыны эш Чыргал-оол бодуну чогадыкчы планарын, музыкага канчаар өөренип чоранын чугаалаан.

И. Суглай-оол.

НЫМ-ДАА МАНТААР

Вера Никитина 1962 чылда Кызыл киномеханиктерини дөрт ай хуусаалыг курузун дооскаш, Улут-Хем районда Баян-Колсуурга ажалчылар-биле чедип келген. Күш-ажалчы хүнер билдиртпей эрттин-де турган. Чога кино көргүзүлгөни ай, каварта планын үргүзүп күтсөттиниг турган.

Кино аппаратын ол ыяк шиндээдин ап, кино көргүзөр талазы-биле көрүкчүлериин хундуктекин чалаан алган. Суурда бот-тыныгыр уран чүүлүн кижикчиле, клуб чөвүлелинин кижигүнү, илеп-кейлиг хей-ниитичи В. Никитинаны кым мактавас боор. Чаа кинону көргүзүп ателээринин мурунда оон утказын ол кысказын-биле тайылбырлап берип турар.

Б. Багыт-оол.

Тиилелгелиг чанып келгениер

СССР-нин хоккей талазы-биле чыныгы командазы АКШ-тын Колорадо—Спрингс хоорайында болган улустар аразынын хоккей маргылазына киришкен.

Бистин чыныгы командазы Чехословакиянын хоккей талазы-биле чыныгы командазын бир уткан. АКШ-тын хоккей чыныгы командазы ийи катап аштырышкына таварыштырган, бирги черин ээлээн. Ийиги черде— СССР-нин хоккей талазы-биле чыныгы командазын бир уткан Чехословакиянын командазы. Чангыс-даа улут чок АКШ-тын чыныгы командазы үшкү черин алган.

Маргылазын туннелинде бистин хоккейжигеристин улут тренери А. Черышев хей-хей журналисттерин болгаш корреспондентилерин айттырдыларга харын берген.

— Силерини команданын ажи ойнакчылары кымнары? — деп, СЭТА-нын корреспондентизи айттырды.

— Бир дугаарына, вратарь В. Коноваленков чараш болгаш ийин оюнун, бистин калдакчыларыстан болгаш камдакчыларыстан болгаш А. Фарсов биле В. Кузькинни демдээр мен— деп, тренер харыылаан. Бистин хоккейжигерист Тарзон чуртунче чанып келгениер. Чехословакиянын хоккей талазы-биле чыныгы командазы-биле учуражышкын үезинде үнүп келген четистерин чок кылып, делегей чемпионатыга белеткенер.

Тайылбыр чокка-ла билдингир.

Гроссмейстер П. Керестик тиилелгези

Хөл-шыдыраачыларнын чанчыл болган Гастинг турниринге совет шыдыраачыларынын мурнундан гроссмейстер П. Керес болгаш хероженер ортузунда делегей чемпиону Нона Гаприндашвили ойнап турар.

Турнирдин чедиги салымда олар бот-боттары-биле ойнааш, 40 көштүн соонда тайбыс керээзин чарыаннар. Дараазында 8-ки салымда совет гроссмейстер П. Керес биле югослав гроссмейстер, делегейин шымыр шыдыраачыларынын бирээси С. Глигорич олар учурашкан. Хөл-шыдыраа талазы-биле улустар аразынын маргылаадында улаа-дараа учуражып чоран хоочун шыдыраачыларын оюнуг конугу солун болган.

П. Керес бо улааа каразы-биле ойнаан. Гроссмейстер С. Глигорич оюнун атеинде инициативаны ап, залдашынын организаастаан. П. Керес мергежилдиг учуражышкыны ап, залдашынын организаастаан. П. Керес мергежилдиг учуражышкыны ап, залдашынын организаастаан. П. Керес мергежилдиг учуражышкыны ап, залдашынын организаастаан.

Чедирген. Бо салымда Нона Гаприндашвили англи шыдыраачы О. Хендла-биле ойнааш, учуражышкынын 32-ти көште матка олурткан.

Тоску салымнын мурунда маргылаанын кижикчилерини тургузу мындыг:

П. Керес (СССР) — 7 саныг.

С. Глигорич (Югославия) — 6,5 саныг.

Ф. Георги (Румыния) — 6 саныг.

Чаа чыл делегей рекорду-биле эгелөөн

НОРВЕГИЯНЫН Гевик хоорайында улустар аразынын конки талазы-биле маргылаады өрткен. Гевик хоорайга болган конки маргылаадынга совет конкичи Зуард Матусевич — 500 метрин — 41 секундта, 1500 метрин — 2 минута 7,3 секундта, 5000 метрин — 7 минута 50,5 секундта, 10 километрин — 16 минута 14,2 секундта эрткилээ, 17,9, 19,3 саныг болуп, оргу черини катогунун чаа делегей рекордун тургускан.

А. БЕГЗИ.

ИЙИ ЧЫЛДА УЛАШТЫР

«Улут-Хал» совхозун төвүгө ол совхозтун аң дөре шыдыраачыларынын хал шыдыраа маргылаады болган.

Хөл шыдыраа маргылаады 1964 чылдын декабрынын сөөгү веделезинде ийи сегиржип алышкынын байланын организаастаан-биле өрткен. Маргылаага бирги черин Көк-Чыраа сес чыл школазын директор Владимир Кудубекович Комбуй-оол ээлеп ап, совхозтун эркен чылдыгы чемпиону алын ийи-түлүк тургузганга камтап ап шылаан.

А башкылар Б. Оюн, О. Кара-оол болгаш совхозтун партком секретары С. Отур ийиги, үшкү, дөрткү черлерин аразында үлешкенер. Хөл шыдыраа маргылаадынын чемпиону болгаш ийиги, үшкү, дөрткү черлерин үлешкен шыдыраачыларын совхозта профессионал ажалчы комитетте өрткитиг белеттер-биле шылаан.

Улут-Хем район.

В. Волченконун чурган чургуу.

ТЕЛГРАФ МЕДЭЭЛЕП, ДАМЧЫДЫП ТУР

СОЦИАЛИЗМНИН АКЫ-ДУНМА ЧУРТТАРЫНДА

ЧАА ЧЫЛ—ЧАА СОРУЛГАЛАР

УЛАН-БАТОР. Улусчу Моолдун парлаагы болгаш радиоу үшкү беш чылдын доостур чыгы—бо чылын республиканын планарынын дугайын дынадып турар. Малайи баш санын улам ынай өстүрери, тарыхта шөлүн калбартырын болгаш көдө ажал-агый культуларынын дугу-дун бедилерин айттып турар. Республиканын көдө ажал-агыйнын ниити продукцияны чыл дугузунда 16 хуу өсөр. Улетпур продукцияны барык он хуу көвүдөр. Транспорт болгаш харылзаа улам ынай хөгжүрүп, Улустун чагай чорун улам бедилер.

ВДР-НИН КӨДЗЗ АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРНИН КУШ-АЖЫЛЧЫ ТИИЛЕГЕЛЕРИ

ХАНОЙ. Вьетнам Демократтыг Республикада күсүк дугу ажал алышкынын доозулган болгаш 1964 көдөз ажал-агый чыныгы туннелдерин үндүргөн. Эрткен чылда ВДР-нин көдө ажал-агыйнын ниити продукцияны 1963 чылдын-биле деңгээрге 5,5 хуу өскөн. Аш-чем продукциянын дугаар талазы-биле күрүнө

оонадалары ажал күсүстинген. Эрткен чылда техниктиг культураны дугу, рами, шай, таакынын тарыхта шөлүгү улуу-биле калбарган. Хаванын баш саны 270 мунга немей өскөн. Эрткен чылда көдөз ажал-агыйга база бир чедипкини болза интеллигент аргаларын калбаа-биле ажалдаан болур. Ол чорук ристин дугу дун бедилер арганы дык хей кооперативтерге берген. Күр черде болгаш дагы районнарнын хөгжүлгезинге база аң талаалыг туннелдер чедип алдынан. Эрткен чылдын дугузунда ортулаш черлерин чурттаачыларын 190 мун эки-турачылар ол районнарга ажалдаары-биле чоруткан.

ДЕЛЕГЕИНИН 63 ЧУРТТАРЫНЧЕ

СОФИЯ. Болгариянын «Булгар консерв» деп маркатыг консервзы дашкы чурттага калбаа-биле сугалдыг. Республика бодунун кайгамчык чимис болгаш ногаа консерваларын, конфитурларын, соктарын, томат пурезин болгаш консерва улетпурунун өске-даа продукциянын делегейин 63 чурттарында чорудуп турар. Бо

продукциянын эң улут дереклекчизи болза Совет Эвилели болуп турар. Эрткен чылда чутгае капиталист чурттага безин 100 мун тонна хире консерваны саткан. Ол чурттарынын аразында: Англия, Ирак, Франция, Бельгия, Австрия, Сауд Аравия, Нигерия бар.

Чимис болгаш ногаа консерваларын дашкаар үндүрүп саар талазы-биле Болгария социалисттер ателерге бирги черин, Европада ийиги черин (Италиянын соонда) ээлеп турар. Бо чутгае «Булгар консерв» бодунун чаңчы болган продукциянын дашкаар үндүрүп 15 хуу көвүдөдүр.

ЧААГАЙ ЭГЕЛЗЭН

ПХЕНЬЯН. Улусчу корейини ажалчы чоннары чаа чылда боттарынын баштайгы ажал хүнүн бугурулгачи улут тиилелгелер-биле демдээр. КУР-нун чөөн эринин балыкчыларын хүн оонадазын 200 хуу күсүсткен. Ковонун шахтерлары нормалан ажал 1.100 тонна хөмүр дашты берген. 1965 чылдын баштайгы ажал хү-

нүнде планын оонадаларын ажал күсүсттинген дугайында дынадыглар республиканын өске-даа дык хей бугурулгелеринден база алдынан.

«ШАНХАЙГА КЫЛГАН»

ПЕКИН Кыдат хоорайларын кудумчуларын, чурттуг оруктарында «Шанхайга кылган» деп маркатыг чутк машиналары улам көвүдөп турар. Дөрт тонна чутк сөөгүр машиналар болгаш үш дугулууг улут өвс машиналар эки деп үнелеттерин. Мотоциклдерин болгаш чик автомобилдерин бугурун база шингээш алган.

Эрткен чылда чамдык шанхай бугурулгелерин кооперастаанынын ачылында үш дугулууг чутк машиналарын бугурун 20 хуу көвүдөткөн. Эрткен чылдын баштайгы сес алышкын чуртунда Шанхайда мотоциклдер бугурун 1963 чылдын ол-ла үези-биле деңгээрге 43 хуу көвүдөткөн. Ам Шанхайнын мотоцикл көвүдө мотоциклдерин дөрт хевирин бугуруп үндүрүп турар болган. (СЭТА).

ЧИДИРИГЛЕРГЕ ТАВАРЫШКАН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). 1964 чылда Мурнуу Вьетнама АКШ-тыг чидири ол чуртка шериг интервенциянын бүгү эркен чылдарынын каттай алдыга, оон ийи ажал катап хей болган.

Албанын медээлери барымзаалааш, Ассомблеяте Пресс агентлигдин корреспондентизини Сайгон-

дан дамчытканы-биле алырга, 1964 чылда Мурнуу Вьетнама АКШ 1.173 шериг албаныларын ышкыган, оон ийинде «үрткенер» 136 кижиле болуп турар. Эрткен үш чылдарын—1961, 1962 болгаш 1963 чылдарын дугузуна чидириг 615 кижиле, оон ийинде «үрткенер» 107 кижиле болган.

МЭН агентлигинин Санадан дамчытканын сугулар алдыга, президент ас-Салааль Йеменнин генерал-губернаторунун хүлээлгезин Хасан аль-Амриге база хүлээлгезин болгаш чаа консулдативтиг чөвүледи тургузар дугайында хоюлу төлөвиленин белеткээрин ажаа дааскан. Ол чөвүлелин даргазынга Мухаммед Али Османни президент декредитилгенде ажалдаан. Оон өске парлап үндүрген декреттер болза национал камгалаа чөвүлелин, куруенин айым чок чорунун судтарын тургузарын, наймысалга база ол ышкыш жоюларга куруе аппаратын эле организаастаарыга хамаар чурат.

Сөөлгү үедө иштиги айттырларын талазы-биле илерээн чөвүлелдерин туннелинде Йеменге чакан кризис тургустунуп келген. Декларациянын төнүзүндө чангыс министрден алыгда бүгү министрлер албандан дүшкөн дугайында бижикти кирген. Декабрь 27-де президент ас-Салааль Хасан аль-Амриге үдөйи алган, Найрга чедө берген. Анаа КАР-нын президентизи Гамаль Аб-

Ак бажынын төлээлекчизинин медеглели

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Ам Парикта чоруп турар АКШ-тыг куруе секретарынын оралакчысы Гарриам болза Джонсон биле де Голльду аразына учуражышкынын перспективаларын чугаалажып турар ирги бе деп корреспондентилерин айттырдыларга харылаашкан. Ак бажынын парлаага айттырдыларын талазы-биле секретары Ридини медеглэени болза, Гарриам кошкак хөгжүдө-

линг чурттага барыын талакы куруелерин «дуаламчыны» таарыштыр чорударынын айттырдыларын чугаалажып көөрү-биле Парикта чедө берген.

Президент Джонсонун АКШ-тын конгрессинге чоруткан бажы-биле холбоштыр дөдө денгееге француз-америк учуражышкынын белеткээ дугайында чугаалажышкынар Парижга болуп магат чок деп, ол оон ынай медеглээн.

Хөлезиленикчилерни база катап элзидип ап турар

ПАРИЖ. (СЭТА). Чомбенин шеригинге ак кештиг хөлезиленикчилерин элзидип алырга талазы-биле чаа кампания Мурнуу-Африка Республикада эгелзэн. Иоганнесбург элзидикинин албан черинин хектерини өргөлөп турар капитан Эрик Бриджестин медеглэени болза,

бо айнын төнүзүндө 300-тен эөөш өвс кижини Конгоже чорударын организаастаар дугайында айттышкынын Леопольдвилде алган мен. Ол дугайын Франс Пресс агентлигдин корреспондентизи Иоганнесбургтан дыктаган.

Өлүрүкчүлөргө хөлезиленикчи ыналып турар

КАИР. (СЭТА). Хамаарышпас бугу-де африкан чурттарынын удураларыны турга-даа, конго патриоттарга удуз шаажылаашкын операцияларында кирижи турар ак кештиг хөлезиленикчилерин салып Моиз Чомбе көвүдөдүр бодап турар. Бодуну буурап дугуш турар армиянынга идегевин. Чомбе кол ынаанышты хөлезиленикчи өлүрүкчүлөргө салышкан турар.

МЭН агентлигинин дамчыдып турары-биле алырга, Мурнуу Африкада чаа хөлезиленикчилер чыгып алыры-биле Чомбенин хөлезиленикчилерни камандап турган офицерлерин биразын чокта чаа ол чуртче чоруткан. Бар болуп турар

медөөлр «аугаар алырга, Леопольдвилд «ау-чурумуну таваржы турары экономика болгаш сая-хөө талазы-биле бергелешкинер турга-даа, Чомбе хөлезиленикчилерин хаара турары-биле солдаттарын айда алып шалынын дөрт катап—50-ден 200 фунт чедир көвүдөдүр бодап турар.

Конгонун чалча премьеры ашма дилеп, чоокку хүнерде Бельгияге чорутуп. Конго патриоттар-биле Чомбенин демисе чорударында дуалааар даш, Бельгиянын Конгога бөөр экономиктиг болгаш шериг дуаламчынын көвүдөдүр Чомбе Брюссельге баргаш бирги ээлгелге чугаалажыр бодап турар.

Бундесверни атомнуг чепсек-биле чепсегелп турар

БОНН. (СЭТА). Ядролуг октарын чедирип болур аргалыг «Першинг» болгаш «Сергент» деп ракеталар-биле чергелештир, барыын-герман бундесвер атомнуг артиллерия боолары-биле доокку үедө база-ла делеттинген турар деп, «Нейе Рейн-пайтунг» солун дыкнадып турар. Бо чылын барыын-герман армиянын артиллерия кезектери 175 мм астыг бооларын чепсегелешкинеринге алып, ол боолар-биле ажаа-даа өстү, ол ышкыш атомнуг-даа өстү алып болур.

Комендант шагын тургускан

ПАРИЖ. (СЭТА). Пакистаннын эң улут хоорайы — Карачини чоккымында черлерде комендант шагын тургускан деп. Франс Пресс агентилел дынадып турар. Чоокку эрткен хүнерде Пакистаннын президентизи Айюб-Ханнун талакчалары биле оппозициялыг партияларын кижигүннеринин аразында болган сегиржип алышкынын улусмандан ол хемчегин алган, ол сегиржип алышкынын туннелинде 27 кижиле өлгөн, элзэн каш чук кижиле балыглаттырган. Полиция 75 кижини туруп хоруттаан.

Африканнарга удур

ЛОНДОН. СЭТА-нын көрр. Б. Бантингтин дамчыдып турары болза: Мурнуу-Африка Республикада даг-руда бугурулгелерин ээлери хөмүр даш болгаш алыш казар черлерде аар-берге ажалдаа ажалдап турар африк дагжыларга удуз карак чажы төгүдүрер газты туралааы-биле ажалдап болур апарган. Руиниктерге болгаш шахталарга ажалчылар тураларын организаастаарын база профивелд ажал-чорудулазынын бүгү хевирлерин бугурууга ээлери хоруттаан. Ынчаа-даа берге байдала туруп турар ажалчылар күш-ажалын байдалдары экижерди дөдө демисешипшаан, организаастыг фронт-биле хөдөлөп турар.

Моон мурнууда Мурнуу-Африка Республикага карак чажы төгүдүрер хоранын чутгае мурнуу-африк полиция ажалдап болуп турган. Ам карак чажы төгүдүрер газтыг гранаталарын шуут-да бугурууга ээлери медеглээн берип турар. Ажалчы чоннарга удуз демиседе карак чажы төгүдүрер газ полицияга шоолуг-ла «үре-түннел чөк» деп, полиция санап турар. Полиция «баштай алып-болуулар, а оон соонда айттыр салыр» учуражып болуп турар. Ындыг айттышкынын мурнундагы юстиция министри, а ам Мурнуу-Африка Республиканын президентизи Сварт берген.

ЭКИ ПОЧТАЧЫ ВИС

— Ол чутгае анаа почтачы өвс, харын илепкейиг агитатор, парлаага таракчыны кижиле болгай.

Сандак Чанзатпаа дугайын ферма ажалдакчылары ыңча дээр. Болжайда сүт-бараан ферманын ажалдакчылары 1964 чылда 90 ажал чачылгалыг турган болза, ам

1965 чылдын 191 саныг солуну чачылган алган. Өреге буруу 3—4 чачылгалыг. Малчынарга солун чачылгалыг «Күш-ажалдын хостуу» колхозта почтачы эш Чанзатпаа шак ыңчаар эки чоруткан.

Д. ДУГУР-СЕРЕН.

Улут-Хем район.

Делгелгеге киржинер

АКШ-тын хоорайларында болур «уруугар чогадылганы» деп делегеге бистин республиканын пионерлерини болгаш комсомолчуларын канчаар белеткенип турарын туннелин комиссия үндүргөн. Эл делегеге совет уруугар боттарынын эксонаттарын салып, совет системанын капиталист системалар артык күштүн дөргүзүлгө.

Кызылдын № 3 школазынын өөреникчилери башкы Полетин улутууга-газы-биле экспонаттар белеткээринге эки кирип турар. Ол ышкыш Шаалаан-Аргынны, Хову-Аксынын, Тураннын № 1, Кызылдын № 7 школазы багай өвс белеткенип туралар.

Бо чугууга херекке шунту школар киришпейн турары конугу четпес. Барыын-Хемчиктин Хөдөлөп, Аялга-ты, Улут-Хемин Ак-Туруг школарынга чонар даштан чаап кылган динир амытаннар дүзүлери Италиянын Генуя хоорайга болган делегеге ийи чыл улаштыр киришкен болгай. Ам ол школарда чазанар ажал кошкак темпизип чоруп турары канчап-даа таарышпас.

Каа-Хемин школары сөөлү ийи чылда бөөр эрткен республика делегелеринге киришпейн келгенер. Амгы үедө ук школарда байдал мурнуу-африк дөргөдөс. Овур, Тес-Хем, Току районнарнын школарын-да бо талазы-биле калдыг-даа ажал чоруттунмайн турары конугу багай.

«Уруугар чогадылганы» деп делегеге илепкейиг киришир дөдө бугу ажалдарын организаастаары тус-тус районнар комиссияларында негеттинип турар.

И. ПРИНЦЕВ.